

Наші дослідження засвідчили, що використання інтерактивних методів навчання у процесі вивчення педагогічних дисциплін забезпечили умови для створення узагальнених професійно-педагогічних ситуацій, дій та відношень студентів, що моделюють їхню майбутню професійну діяльність.

Зібрані дані в ході дослідження дають змогу говорити про те, що використання інтерактивних методів навчання у процесі вивчення педагогічних дисциплін сприяє цілеспрямованому удосконаленню процесу педагогічного становлення студента у педвузі, формуванню його активної професійної позиції.

Було також визначено що, використання інтерактивних методів навчання в процесі вивчення педагогічних дисциплін допомогло студентам краще орієнтуватися у практичних ситуаціях, аналізувати умови, обґрунтовувати певний спосіб розв'язування тієї чи іншої ситуації аргументами, у них з'явилася здатність до передбачення, вміння прогнозувати свої дії, зросла активність професійної позиції.

Отже, використання інтерактивних методів навчання у процесі фахової підготовки майбутніх педагогів сприяє ґрунтовному засвоєнню професійних знань, умінь та навичок, розвитку професійних здібностей та професійних установок, формуванню компетентності та професіоналізму, орієнтації на творчу професійну діяльність, формуванню активної професійної позиції кожного студента.

Список використаних джерел

1. Кондрашова Л.В. Проблеми вищої школи у світлі національної доктрини розвитку освіти України / Лідія Валентинівна Кондрашова // Вища освіта України. – №1. – 2003. – С.39-43.
2. Нові технології навчання: Науково-методичний збірник. – Вип. 18. – К.: ІЗИН, 1996. – 152 с.
3. Педагогічні технології у неперервній освіті / С.О.Сисоева, А.М.Алексюк, П.М.Воловик та ін./ За заг. ред. С.О.Сисоевої. – К.: ВПОЛ, 2001. – 501с.
4. Пометун О. Інтерактивні методики та система навчання / Олена Пометун. – К.: Шк. світ, 2007. – 112с.
5. Іова В.Ю. Інноваційні методи виховання: Навчально-методичний посібник / В.Ю.Іова, Л.В.Красномовець. – Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2009. – 272с.

С.О.Смолова,
*канд. пед. наук, доцент,
Криворізький ДПУ*

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗАСОБОМ ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

У статті розкрито сутність поняття комунікативна культура та особливості формування комунікативної культури у майбутніх учителів іноземних мов засобом використання активних методів навчання в процесі вивчення німецької мови.

Ключові слова: комунікативна культура, активні методи навчання.

В статті розкривається сутність поняття комунікативна культура и особенности формування комунікативної культури у майбутніх учителів іноземних мов за допомогою використання активних методів навчання в процесі вивчення німецької мови.

Ключевые слова: коммуникативная культура, активные методы обучения.

This article considers the problem of formation of the communicative culture of future teachers of foreign languages in the context of realization the active methods of teaching during studying the German language.

Key words: the communicative culture, active methods of teaching.

Питання формування комунікативної культури майбутнього вчителя іноземних мов постає особливо гостро, оскільки це пов'язано з тенденціями розвитку сучасного світового співтовариства. Модернізація сучасної шкільної і вузівської освіти передбачає активне вивчення іноземних мов та формування комунікативних компетентностей особистості.

Комунікативна культура є одним із головних показників професіоналізму сучасного майбутнього вчителя іноземних мов і передбачає її формування в період вузівського навчання. Сьогодні надзвичайно актуальним постає питання формування комунікативної культури майбутнього вчителя іноземних мов, про що слід піклуватись у період його вузівського навчання і саме на це зорієнтувати весь навчально-виховний процес.

Проблема формування комунікативної культури майбутнього вчителя знайшла своє відображення в дослідженнях учених-педагогів, таких як, Б.Ломов, Р.Якобсон, Н.Трубецької, М.Холідей, А.Холодович, А.Леонтьєв, О.Ахматова, А.Богущ, Н.Бабич, Г.Васильєва, Б.Головін, А.Овчиннікова, М.Пентелюк іт.

Вперше сутність поняття «комунікативна культура вчителя» розкрили у своїх працях В. Кан-Калік, Н. Нікандров, Ю. Гагін, В. Шрамм, Т. Тимофєєва. Вони визначають комунікативну культуру педагога як мистецтво соціальної взаємодії, опосередкованої педагогічною діяльністю і властивостями особистості педагога.

Дослідженню актуальних питань фахової підготовки учителів іноземної мов, спрямованої на формування у них професійно-педагогічної майстерності, творчості, комунікативної компетентності, іншомовної комунікативної компетентності присвячені роботи В.Баркасі, О.Бердичівського, О.Бігич, С.Будака, О.Елізової, Л.Захарової, М.Князян, Т.Корольової, Л.Михайлової, С.Ніколаєвої, Л.Таланової, І.Татаріної, О.Ярмолович.

Однак, розвиток сучасної системи освіти супроводжується дискусіями щодо поліпшення процесу вузівського навчання, ефективності використання інноваційних технологій, які пов'язані з оновленням змісту, інтенсифікацією та активізацією навчання у вищій школі, від чого залежить формування комунікативної культури майбутніх учителів іноземної мови. Формування комунікативної культури майбутніх учителів іноземної мови

здійснюється насамперед під час організації лабораторно-практичних занять з іноземної мови.

Мета статті: розкрити сутність поняття «комунікативна культура майбутнього вчителя іноземних мов» та особливості формування комунікативної культури засобом використання активних методів навчання в процесі вивчення німецької мови.

Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження свідчить про те, що не існує єдиної токи зору на визначення поняття «комунікативна культура вчителя іноземної мови». І.Тимченко визначає комунікативну культуру майбутнього спеціаліста «як систему поглядів і дій, котрі служать індивіду моделлю орієнтації для задоволення потреб самореалізації та способом досягнення цілей під час спілкування з іншими людьми» [5, с.142].

На наш погляд, комунікативна культура майбутнього вчителя іноземних мов – це динамічне особистісне утворення, що визначає результативність спілкування та взаємодії педагога і студентів та сприяє прояву пізнавальної, інтелектуальної та духовної активності та забезпечує оптимальне вирішення задач навчально-виховного процесу.

Комунікативна культура як особистісне формування розвивається та вдосконалюється у процесі практики педагогічної діяльності. Інтерес учителя до спілкування з тими, хто навчається, необхідність у комунікації характеризує мотиваційний аспект його комунікативної культури. Ступень активності комунікативної поведінки майбутнього вчителя іноземної мови визначається рівнем його мотивації.

У процесі вивчення іноземної мови студенти набувають комунікативної компетенції – здатності користуватись мовою залежно від конкретної ситуації. Вони навчаються комунікації у процесі самої комунікації. Відповідно всі вправи та завдання повинні бути комунікативно виправданими дефіцитом інформації, вибором та реакцією. Найважливішою характеристикою комунікативного компоненту комунікативної культури майбутнього вчителя іноземних мов є використання автентичних матеріалів, тобто таких, які реально використовуються носіями мови. Мовленнєва взаємодія студентів інколи, хоч і далеко не завжди, проходить за співучастю викладача в найрізноманітніших формах: парах, тріадах, невеликих групах, з усією групою. З самого початку студенти оволодівають усіма чотирма видами мовленнєвої діяльності на понад фразовому і текстовому рівнях при обмеженому використанні рідної мови. Об'єктом оцінки є не тільки правильність, але і швидкість усного мовлення та читання.

Високий рівень формування комунікативної культури у майбутніх вчителів іноземної мови та ефективний вплив викладача на них буде здійснюватися при умові виявлення чуйності, уваги до кожної особистості, розуміння її духовного та емоційного стану, розвинутої емпатії.

Спираючись на психолого-педагогічні дослідження вчених в галузі педагогічного спілкування, взаємин та взаємодії викладача та студента, нами

були виділені наступні структурні компоненти комунікативної культури майбутніх учителів іноземної мови:

- світоглядний (система поглядів, переконань, принципів, знань, етичних та естетичних норм студента; усвідомлення іноземної комунікативної культури як самодостатньої цінності особистості, переконання в необхідності розвитку знань, умінь, навичок спілкування та взаємодії);
- мотиваційний (мотиви комунікативної поведінки, комунікативні установки, спрямованість на вивчення іноземної мови; наявність установок на вивчення іноземної мови, мотивів комунікативної поведінки, орієнтація на досягнення позитивного результату в вивченні іноземної мови);
- комунікативний (комунікативні вміння та навички, культура та змістовність мовлення, вміння дотримуватися фразового наголосу, правильної інтонації; комунікабельність, формування комунікативних умінь та навичок, висока культура мови);
- емоційно-вольовий (тактовність, вміння дотримуватися загальностичних норм; здатність до емпатії, товариства, вміння вислухати інших);
- конструктивний (адекватне сприяння та самооцінка, вміння прогнозувати розвиток взаємовідносин з оточенням та можливості розвитку іноземної комунікативної культури, рефлексія власної комунікативної поведінки, здатність до самованалізу, адекватне сприйняття іншої особистості та адекватну самооцінку, вміння прогнозувати розвиток взаємовідносин та взаємодії з оточенням).

На підставі визначених компонентів та їх показників нами виділені рівні сформованості комунікативної культури майбутніх учителів іноземної мови:

– високий рівень – характеризується чітким усвідомленням комунікативної культури як самодостатньої цінності особистості; студент постійно цікавиться питаннями вдосконалення іншомовної комунікативної культури, виявляє цікавість до нового у процесі навчання. Такому студенту властива повага до іншого; послідовність у вивченні іноземної мови; упевненість у своїх силах та можливостях. Такий студент готовий до сприйняття нового, до обговорення, його мова зрозуміла, висока техніка мовлення, спостерігається стійке прагнення до вдосконалення іноземної комунікативної культури;

– середній рівень – характеризується розумінням значущості іноземної комунікативної культури; пасивним реагуванням на зміни в ситуації спілкування, слабким інтересом до нового. Самооцінка такого студента не завжди адекватна; процес удосконалення особистої комунікативної культури не дуже виразний;

– низький рівень – характеризується відсутністю розуміння значущості іноземної комунікативної культури як самодостатньої цінності особистості, відсутністю зацікавленості у поглибленні знань в процесі вивчення іноземної мови, низьким рівнем наявних знань, обмеженим словниковим запасом, відсутністю послідовності у навчанні. Мова супроводжується надмірною жестикуляцією, абсолютна відсутність тактовності та пасивністю на заняттях.

У практиці роботи сучасної вищої школи ефективним засобом формування комунікативної культури майбутніх педагогів є активні методи навчання. Метод навчання – взаємозв'язана діяльність викладача та учнів, спрямована на засвоєння учнями системи знань, набуття умінь і навичок, їх виховання і загальний розвиток.

Г.Ващенко, Є.Голант «активними методами навчання» називають ті методи, які максимально підвищують рівень пізнавальної активності студентів, збуджують їх до старанності у навчанні, міцному засвоєнню знань. Г.Ващенко вважає, що ділення методів на пасивні та активні передбачає ситуацію, коли в умовах використання пасивних методів активна роль належить викладачу, а студент лише засвоює матеріал. Інша протилежна ситуація передбачає, що активна роль у здобутті знань належить студенту, а викладач лише допомагає йому, створюючи сприятливі умови.

За класифікацію Є.Голанта, що склалася у 60-ті роки, «методи поділяються на пасивні (усний виклад навчального матеріалу, розповідь, пояснення, інструктаж, демонстрація, тощо), коли домінуючою є активність самого викладача, недостатня пізнавальна активність студентів та активні методи навчання, які передбачають самостійну роботу студентів, їх активну пізнавальну діяльність, до них належать такі, як бесіда, дискусія, дебати і суди, дидактична гра, дуель за схемою «запитання – відповідь», рольова гра, робота з підручником, спостереження» [1, с.4]. До них належать: усний виклад знань, бесіда, диспут, рольова (ділова) гра, робота з підручником (навчальним посібником). Загальним для цієї групи методів є те, що джерелом знань виступає слово. Звичайно, кожен з методів має свої специфічні особливості.

Активними методами навчання називають ті методи, які максимально підвищують рівень пізнавальної активності студентів, збуджують їх до старанності у навчанні, міцному засвоєнню знань. Активними методами навчання у вищій школі є: аналіз конкретних ситуацій, «інтелектуальна розминка», «мозкова атака», навчальна тематична дискусія, дидактичні ігри, рольові ігри, тренінги, проведення різноманітних нестандартних занять, творчі проекти.

Процес навчання у вищій школі розглядається в сучасній педагогічній науці як активна пізнавальна діяльність студентів, у результаті якої вони під керівництвом викладача, оволодівають знаннями, вміннями та навичками, розвивають творчі сили та здібності, формується їх науковий світогляд. Разом з тим це цілеспрямований, організований процес взаємодії, співпраці та співтворчості викладача і студентів. Педагогічною психологією виведений основний закон засвоєння: сприйняти – осмислити – запам'ятати – використовувати – перевірити результат. Всі етапи засвоєння не доцільно розривати, оскільки вони взаємопов'язані. Тому саме використання активних методів навчання сприяє інтенсивній роботі студентів на практичному занятті: уважно слухаючи, вони думають; наглядаючи – думають, читаючи – думають і виконують практичні завдання, думаючи.

Активні методи навчання мають великі можливості мотиваційно-спонукального характеру, дозволяючи створювати атмосферу спілкування, в якій виникають мотиви для висловлювань. Тому ми унікали завдань типу: «Опишіть...», «Перекажіть...», «Назвіть...», «Перерахуйте...». Натомість ми

пропонували студентам дати відповіді на запитання: «Що ви думаєте про...?», «Як ви вважаєте...?», «Чи згодні ви, що...?», «Яка ваша думка...?», вважаючи їх набагато продуктивнішими.

Таким чином, активні методи – це такі методи навчання, які відповідають таким вимогам: формують у студентів потребу в нових знаннях; спрямовують навчання на зв'язок із життям; спрямовують мислення на розв'язання загальних і часткових пізнавальних завдань з метою творчої переробки навчальної інформації; забезпечують діяльність по співвідношенню часткових відомостей з основними ідеями; сприяють озброєнню учнів міцними знаннями і навичками, а також умінням переносити їх в нові умови; сприяють оволодінню навчальними уміннями; створюють максимальні умови для активної навчально-пізнавальної діяльності кожного студента. Використання активних методів навчання у процесі вивчення німецької мови дозволило змінити позицію студентів експериментальної групи зі звичайних слухачів, котрі пасивно отримують знання на активних учасників навчального процесу. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що активні методи навчання сприяють формуванню комунікативної культури майбутніх педагогів та позитивному ставленню студентів до вивчення німецької мови.

Список використаних джерел

1. Голант Е.Я. Методы обучения в современной школе / Евгений Яковлевич Голант. – М.: Просвещение, 1977. – 205 с.
2. Кан-Калик В. Педагогическое творчество / В.Кан-Калик, Н.Никандров. – М.: Педагогика, 1990. – 142с.
3. Пассов Е. Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению / Евгений Пассов. – М.: Просвещение, 1989. – 200 с.
4. Садова В. Рекомендации по формированию коммуникативной культуры учителя средствами школьной методической работы / Вита Садова. – Кривой Рог: КПИ, 1998. – 46с.
5. Тимченко І. Формування комунікативної культури студентів як шлях до підготовки спеціалістів / І.Тимченко // Теоретичні питання освіти та виховання: Збірник наукових праць. Випуск 10. – Київ: КДПУ, 2000. – С.141-144.

*О.О.Сорокіна, аспірант,
Криворізький ДПУ*

ХАРАКТЕРИСТИКА ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

У статті розглядається характеристика творчої діяльності як засобу формування функціональної компетентності майбутнього педагога.

Ключові слова: творча діяльність, компетентність.

В статье рассматривается характеристика творческой деятельности как средство формирования функциональной компетентности будущего педагога.